

RESTEMISSIEOPGAVE BROEIKASGASSEN LANDBOUW EN LANDGEBRUIK

Analyse van broeikasgasreductiedoelen ten behoeve van een eenduidige vaststelling van restemissies van landbouw en landgebruik

Gert Jan van den Born & Emma van der Zanden
17 februari 2023

PBL

Colofon

Restemissieopgave broeikasgassen landbouw en landgebruik. Analyse van broeikasgasreductiedoelen ten behoeve van een eenduidige vaststelling van restemissies van landbouw en landgebruik

© PBL Planbureau voor de Leefomgeving

Den Haag, 2023

PBL-publicatienummer: 4996

Contact

Emma van der Zanden [emma.vanderzanden@pbl.nl]

Auteurs

Gert Jan van den Born & Emma van der Zanden

Correctie en productie

Uitgeverij PBL

Toegankelijkheid

Het PBL hecht veel waarde aan de toegankelijkheid van zijn producten. Mocht u problemen ervaren bij het lezen ervan, dan kunt u contact opnemen via info@pbl.nl. Vermeld daarbij s.v.p. de naam van de publicatie en het probleem waar u tegenaan loopt.

Delen uit deze publicatie mogen worden overgenomen op voorwaarde van bronvermelding: Born, G.J. van der & E. van der Zanden (2023), *Restemissieopgave broeikasgassen landbouw en landgebruik*, Den Haag: Planbureau voor de Leefomgeving.

Het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) is het nationale instituut voor strategische beleidsanalyse op het gebied van milieu, natuur en ruimte. Het PBL draagt bij aan de kwaliteit van de politiek-bestuurlijke afweging door het verrichten van verkenningen, analyses en evaluaties waarbij een integrale benadering vooropstaat. Het PBL is vóór alles beleidsgericht. Het verricht zijn onderzoek gevraagd en ongevraagd, onafhankelijk en wetenschappelijk gefundeerd.

Inhoud

1	Inleiding	4
2	Broeikasgasemissie en -doelen	4
2.1	Nationale doelstellingen	4
2.2	Doelen Klimaatakkoord	4
2.3	Startnotitie Klimaatakkoord	5
2.4	Klimaat- en Energieverkenning 2019	5
2.5	Klimaat- en Energieverkenning 2020	6
2.6	Klimaat- en Energieverkenning 2021	7
2.7	Coalitieakkoord Rutte IV	7
2.8	Doelen glastuinbouw	8
3	Conclusie	8
	Referenties	9

1 Inleiding

Deze notitie is opgesteld op verzoek van het ministerie van LNV. Het doel van deze analyse is om te duiden wat de omvang is van de benodigde resterende broeikasgasemissiereductie voor de sector Landbouw en Landgebruik in het licht van het indicatieve sectordoel (kortweg: restemissieopgave). Daarbij gaat het specifiek om een duiding van het verschil in de manier waarop de indicatieve restemissieopgave is bepaald door het ministerie van EZK (zoals verwoord in de Kamerbrief van minister Jetten in februari 2022) en de benadering die is gehanteerd in het Klimaatakkoord uit 2019 (Klimaatakkoord 2019). Daarbij wordt in de Kamerbrief uitgegaan van een referentie ten opzichte van de *Klimaat- en Energieverkenning* van 2021 (PBL, TNO, CBS en RIVM 2021) voor 2030 en in het Klimaatakkoord van een referentie ten opzichte van de *Nationale Energieverkenning* van 2017 (ECN 2017) voor 2030. De specifieke vraag van het ministerie van LNV is wat deze verschillende methodieken betekenen voor de doorrekening naar indicatieve restemissieopgaven.

Om de verschillen in gepubliceerde cijfers voor de restemissieopgave te duiden, geven we een historisch overzicht van de gerealiseerde emissies, de geraamde emissies in de *Nationale Energieverkenning 2017* (ECN 2017) en de *Klimaat- en Energieverkenning* van 2019, 2020 en 2021 (Schoots & Hammingh 2019, PBL, TNO, CBS en RIVM 2020 en 2021) en van de emissiedoelen uit het Klimaatakkoord (2019) en die volgens het Coalitieakkoord Rutte IV (2021), zoals verwoord in de meeste recente Kamerbrieven hierover van minister Jetten (11 februari 2022) en van minister Staghouver over de glastuinbouw (22 april 2022). De emissiedoelen en emissies zijn in deze notitie chronologisch toegelicht en daarnaast in de bijlage samengevat in drie tabellen.

2 Broeikasgasemissie en -doelen

2.1 Nationale doelstellingen

De opgave voor de emissiereductie van broeikasgassen uit het Regeerakkoord van 2017 – *Vertrouwen in de Toekomst* – is aangescherpt in het Coalitieakkoord uit 2021 – *Omzien naar elkaar, vooruitkijken naar de toekomst*. In het Regeerakkoord van 2017 was het nationale doel 49 procent CO₂-reductie in 2030 ten opzichte van 1990 (exclusief landgebruik), in het Coalitieakkoord uit 2021 is dit doel bijgesteld naar 55 procent reductie in 2030 ten opzichte van 1990 (inclusief landgebruik). Het doel uit het Regeerakkoord van 2017 is ten behoeve van het destijds aangekondigde Klimaatakkoord over verschillende sectoren ('klimaattafels') verdeeld in zogeheten taakstellende opgaven. Daarbij is de broeikasgasemissieraming voor 2030 uit de *Nationale Energieverkenning 2016* (ECN 2016) als uitgangspunt gebruikt, waarin het vastgestelde en voorgenomen beleid tot 1 mei 2016 is meegenomen.

2.2 Doelen Klimaatakkoord

De taakstellende opgave voor de landbouw- en landgebruikssectoren voor 2030 bedroeg een reductie van 3,5 megaton CO₂-equivalenten (hierna eq) in totaal, waarvan 1,0 megaton CO₂-eq voor de veehouderij (betreffende methaanreductie), 1,0 megaton CO₂-eq voor de glastuinbouw en 1,5 megaton CO₂-eq voor landgebruik (Klimaatakkoord 2019, bijlage C4 Landbouw en Landgebruik).

Omdat op het moment van de start van het Klimaatakkoord in 2018 de broeikasgasemissieraming voor 2030 inmiddels was bijgesteld, zijn de taakstellende sectoropgaven voor het Klimaatakkoord geactualiseerd op basis van de toentertijd laatste raming voor 2030 uit de *Nationale Energieverkenning 2017* (ECN 2017). Deze bijgestelde indicatieve sectoropgaven zijn gepubliceerd in de in mei 2018 gepubliceerde *Startnotitie Klimaatakkoord* (PBL 2018). Voor landbouw en landgebruik is de indicatieve sectoropgave evenwel niet gewijzigd en blijven staan op 1,5 megaton CO₂-eq voor landgebruik, 1 megaton CO₂-eq voor de veehouderij en 1 megaton CO₂-eq voor glastuinbouw, in totaal 3,5 megaton CO₂-eq.

2.3 Startnotitie Klimaatakkoord

In de startnotitie (PBL 2018) wordt uitgegaan van de gerealiseerde emissiecijfers voor 2015 en de geraamde cijfers voor 2030. Zoals aangegeven is daarbij gebruikgemaakt van de *Nationale Energieverkenning 2017* (ECN 2017), waarin de emissiecijfers van 2015 als basisjaar zijn gebruikt.

- Emissies landbouw (inclusief glastuinbouw):
 - 2015 (gerealiseerd): 27,4 megaton CO₂-eq, 2030 (geraamd): 24,2 megaton CO₂-eq. De waarde van 2030 is onderverdeeld in de bijdrage van landbouw zonder glastuinbouw van 19,1 megaton CO₂-eq en de bijdrage van glastuinbouw van 5,1 megaton CO₂-eq.
- Opgave landbouw (inclusief glastuinbouw):
 - Opgave landbouw (inclusief glastuinbouw) is een reductie van 2,0 megaton CO₂-eq. (zoals omschreven in het Klimaatakkoord).

Met een ingeschatte emissie van 24,2 megaton CO₂-eq in 2030 en met inachtneming van de opgave van 2,0 megaton CO₂-eq. komt de restemissie daarmee uit op 22,2 megaton CO₂-eq. Daarvan is 18,1 megaton CO₂-eq afkomstig van de landbouw en 4,1 megaton CO₂-eq van de glastuinbouw.

- Emissies landgebruik:
 - 2015 (gerealiseerd): 6,1 megaton CO₂-eq, 2030 (geraamd): 6,9 megaton CO₂-eq.
- Opgave landgebruik:
 - Opgave landgebruik is een reductie van 1,5 megaton CO₂-eq (zoals omschreven in het Klimaatakkoord).

De opgave is een reductie van 1,5 megaton en de restemissie in 2030 is daardoor 5,4 megaton CO₂-eq.

2.4 Klimaat- en Energieverkenning 2019

In de *Klimaat- en Energieverkenning 2019* (Schoots, K. & P. Hammingh 2019), de opvolger van de *Nationale Energieverkenning 2017* (in 2018 is geen raming gemaakt) zijn de beleidsmaatregelen uit het Klimaatakkoord nog niet meegenomen in de emissieraming voor 2030. De reden daarvoor was dat de voorgestelde maatregelen nog niet de status van vastgesteld of voorgenomen beleid hadden, wat betekent dat ze nog niet zijn meegenomen in het basispad voor 2030.

- Emissies landbouw (inclusief glastuinbouw):
 - 2018 (gerealiseerd, voorlopige cijfers): 26,9 megaton CO₂-eq, waarvan glastuinbouw 7,6 megaton CO₂-eq. 2030 (geraamd): 24,5 megaton CO₂-eq. De waarde van 2030 is onderverdeeld in de bijdrage van landbouw zonder glastuinbouw van 18,7 megaton CO₂-eq en de bijdrage van glastuinbouw van 5,8 megaton CO₂-eq.
- Opgave landbouw (inclusief glastuinbouw):
 - Opgave landbouw (inclusief glastuinbouw) is een reductie van 2,0 megaton CO₂-eq (zoals omschreven in het Klimaatakkoord).

Het PBL heeft in het rapport *Effecten klimaatakkoord en aandachtspunten* (PBL 2019) het potentiële reductie-effect van het pakket maatregelen uit het Klimaatakkoord geraamd op 1,7 - 4,3 megaton CO₂-eq voor landbouw (waarvan 1,0 - 2,3 megaton CO₂-eq voor glastuinbouw). Gecombineerd met de emissieraming uit de *Klimaat- en Energieverkenning 2019* (Schoots, K. & P. Hammingh 2019) leidt dat tot een restemissie voor landbouw (inclusief glastuinbouw) van 20,2 - 22,8 megaton CO₂-eq in 2030. Daarvan is 16,7 - 18,0 megaton CO₂-eq afkomstig van de landbouw (exclusief glastuinbouw) en 3,5 - 4,8 megaton CO₂-eq van de glastuinbouw.

- Emissies landgebruik:
 - 2017 (gerealiseerd): 5,6 megaton CO₂-eq, 2030 (geraamd): 5,6 megaton CO₂-eq.
- Opgave landgebruik:
 - Opgave landgebruik is een reductie van 1,5 megaton CO₂-eq (zoals omschreven in het Klimaatakkoord).

Het potentiële reductie-effect van het pakket maatregelen uit het Klimaatakkoord is geraamd op 1,5 - 2,4 megaton CO₂-eq en dus is de restemissie 3,2 - 4,1 megaton CO₂-eq.

2.5 Klimaat- en Energieverkenning 2020

In de *Klimaat- en Energieverkenning 2020* (PBL, TNO, CBS en RIVM 2020) is een deel van het beleid uit het Klimaatakkoord beoordeeld als vastgesteld of voorgenomen beleid¹ en is daarom meegenomen in de emissieraming voor 2030.

- Emissies landbouw (inclusief glastuinbouw):
 - 2018 (gerealiseerd): 26,5 megaton CO₂-eq, 2030 (geraamd): 21,9 - 25,6 megaton (gemiddeld 24,5 megaton CO₂-eq). De waarde van 2030 is onderverdeeld in de bijdrage van landbouw zonder glastuinbouw van 15,6 - 19,3 megaton CO₂-eq en de bijdrage van glastuinbouw van 6,3 megaton CO₂-eq.
- Opgave landbouw (inclusief glastuinbouw):
 - Opgave landbouw (inclusief glastuinbouw) is een reductie van 2,0 megaton CO₂-eq (zoals omschreven in het Klimaatakkoord).

In de *Klimaat- en Energieverkenning 2020* (PBL, TNO, CBS en RIVM 2020) is geraamd dat het potentiële reductie-effect van het geagendeerde beleid circa 6 megaton CO₂-eq is voor de niet-ETS-sectoren in 2030 (een deel daarvan is landbouw [inclusief glastuinbouw]). Vanwege de onzekerheden is het potentiële reductie-effect niet nader uitgesplitst naar sectoren. Omdat hiervan slechts een globale potentiële inschatting kan worden gemaakt, is dit effect niet verdisconteerd in de conclusie over het al dan niet bereiken van het beleidsdoel van 49 procent emissiereductie.

- Emissies landgebruik:
 - 2018 (gerealiseerd): 4,9 megaton CO₂-eq, 2030 (geraamd): 3,6 megaton CO₂-eq.
- Opgave landgebruik:
 - Opgave landgebruik is een reductie van 1,5 megaton CO₂-eq (zoals omschreven in het Klimaatakkoord).

¹ In deze raming is het effect van twee verhogingen van het budget in het kader van het Urgenda-pakket en het stikstofpakket meegenomen. Dit heeft geleid tot een daling van het aantal varkens.

2.6 Klimaat- en Energieverkenning 2021

In de *Klimaat- en Energieverkenning 2021* (PBL, TNO, CBS en RIVM 2021) is een deel van het beleid uit het Klimaatakkoord meegenomen in de emissieraming voor 2030, namelijk alleen die maatregelen die de status van vastgesteld of voorgenomen beleid hebben.² Het potentiële reductie-effect van het geagendeerde beleid is apart berekend en is niet meegenomen in de geraamde emissie voor 2030.

- Emissies landbouw (inclusief glastuinbouw):
 - 2019 (gerealiseerd): 27,4 megaton CO₂-eq, 2030 (geraamd): 23 - 26 megaton (gemiddeld 25,6 megaton CO₂-eq). Dit is de restemissie zonder geagendeerd beleid. De waarde van 2030 is onderverdeeld in de bijdrage van landbouw zonder glastuinbouw van 19,1 megaton CO₂-eq en de bijdrage van glastuinbouw van 6,5 megaton CO₂-eq.
 - De raming 2030 omvat geen geagendeerd beleid.³ Dat is apart berekend voor landbouw (meer concreet voornamelijk voor veehouderij) en is geschat op 0,7 megaton CO₂-eq.⁴
- Opgave landbouw (inclusief glastuinbouw):
 - Opgave landbouw (inclusief glastuinbouw) is een reductie van 2,0 megaton CO₂-eq (zoals omschreven in het Klimaatakkoord).

Houden we rekening met het geagendeerde beleid dan is de restemissie voor landbouw (inclusief glastuinbouw) 24,9 megaton CO₂-eq.

Het cijfer voor landgebruik in 2019 is 4,5 megaton CO₂-eq en raming 2030 is 3,5 megaton CO₂-eq. De raming omvat geen geagendeerd beleid. Dat is apart berekend en is geschat op 0,8 - 1,7 megaton CO₂-eq.⁵

- Emissies landgebruik:
 - 2019 (gerealiseerd): 4,5 megaton CO₂-eq, 2030 (geraamd): 3,5 megaton CO₂-eq.
 - De raming omvat geen geagendeerd beleid. Dat is apart berekend en is geschat op 0,8 - 1,7 megaton CO₂-eq.
- Opgave landgebruik:
 - Opgave landgebruik is een reductie van 1,5 megaton CO₂-eq (zoals omschreven in het Klimaatakkoord).

2.7 Coalitieakkoord Rutte IV

De uitwerking van de klimaatopgave zoals aangekondigd in het Coalitieakkoord Rutte IV is gecommuniceerd in de Kamerbrief van minister Jetten (van 11 februari 2022). Landbouw (inclusief glastuinbouw) krijgt een extra opgaven van 6 megaton CO₂-eq. Dat wil zeggen dat de emissie zoals geraamd voor 2030 in de *Klimaat- en Energieverkenning 2021* (PBL, TNO, CBS en RIVM 2021), in 2030 gedaald moet zijn met 6 megaton CO₂-eq en dan daalt van 24,9 megaton CO₂-eq naar een restemissie van 18,9 megaton CO₂-eq.

² Het gaat hier om het effect van de Subsidieregeling sanering varkenshouderij en de Gerichte opkoop piekbeplasters veehouderij.

³ Onder geagendeerd beleid wordt verstaan: beleidsplannen of -intenties die tussen 1 mei en het zomerreces nog niet concreet waren uitgewerkt.

⁴ Dit is opgebouwd uit 0,4 megaton CO₂-eq als gevolg van investeringssubsidie voor integraal emissiearme stallen en 0,3 megaton CO₂-eq voor de landelijke beëindigingsregeling.

⁵ De reductie als gevolg van het geagendeerde beleid is opgebouwd uit emissiereductie door veenbodems (0,5-0,9 megaton CO₂-eq) en bomen, bos en natuur (0,4-0,8 megaton CO₂-eq).

Landgebruik krijgt geen extra opgave. De restemissie blijft staan op de geraamde emissie van 1,8 - 2,7 megaton CO₂-eq uit de *Klimaat- en Energieverkenning 2021*.

2.8 Doelen glastuinbouw

In het Klimaatakkoord uit 2019 is afgesproken dat het doel voor de glastuinbouwsector klimaatneutraliteit in 2040 is. In de Kamerbrief van minister Staghouwer (van 22 april 2022) wordt vermeld dat dit in 2030, uitgaande van een lineair emissiereductiepad, een restemissiedoel van 3,95 megaton CO₂-eq. vergt. In de brief wordt dit gezien als erg ambitieus gezien de tijd die implementatie van maatregelen kost.

Om in lijn te blijven met klimaatneutraliteit in 2040 heeft het kabinet in het samenhangende pakket glastuinbouw van 22 april 2022 een – ten opzichte van het Klimaatakkoord en Coalitieakkoord – extra indicatief doel gesteld van 0,5 - 1,0 megaton CO₂-eq in 2030. Daarmee komt het voorlopige restemissiedoel in 2030 uit op 4,3 - 4,8 megaton CO₂-eq. Dat is 1,7 - 2,2 megaton CO₂-eq minder dan de in de *Klimaat- en Energieverkenning 2021* (PBL, TNO, CBS en RIVM 2021) geraamde emissie van 6,5 megaton CO₂-eq voor 2030.

Indicatief restemissiedoel landbouw

Nu de doelstelling voor glastuinbouw bekend is, kan ook het indicatieve restemissiedoel voor het overige deel van de landbouw (veehouderij en akkerbouw) worden bepaald. Uitgaande van een sectordeel van 18,9 megaton CO₂-eq en gecorrigeerd voor het voorlopige restemissiedoel van de glastuinbouw (4,3 - 4,8 megaton CO₂-eq) komt het restemissiedoel dan uit op 14,1 - 14,6 megaton CO₂-eq. Afgezet tegen de raming voor 2030 uit de *Klimaat- en Energieverkenning 2021* (PBL, TNO, CBS en RIVM 2021) is dat voor de landbouw (exclusief glastuinbouw) 4,5 - 5,0 megaton CO₂-eq aan extra opgave.

3 Conclusie

De historische analyse geeft een beeld van het verloop van de ontwikkeling van de emissie van landbouw en landgebruik. De in beeld gebrachte restemissiedoelen zijn het resultaat van de opeenvolgende afspraken uit het Regeerakkoord van 2017 (ten behoeve van het Klimaatakkoord), het Coalitieakkoord van 2021 en de verdere uitwerking in de Kamerbrief over de nieuwe klimaatopgave van minister Jetten van EZK (van 11 februari 2022) en de brief van minister Staghouwer van LNV over de glastuinbouw (van 22 april 2022). Hierbij wordt steeds voortgebouwd op de jaarlijkse cijfermatige bevindingen uit de verkenningen van de ontwikkeling van de broeikasgasemissies (uit de NEV en KEV). In de Kamerbrief van 11 februari 2022 heeft het ministerie van EZK een nieuw doel bovenop de KEV raming uit 2021 voor het jaar 2030 geplaatst, onafhankelijk van de eerdere doelstelling uit het Klimaatakkoord. Hierdoor komt het Coalitieakkoord uit op een scherper doel en bijbehorende lagere restemissie dan eerder werd ingeschat na aanleiding van het Klimaatakkoord. Deze restemissie is 3,3 megaton CO₂ eq. lager; het verschil tussen de restemissie na het Klimaatakkoord (22,2 megaton CO₂-eq) en de restemissie na het Coalitieakkoord (18,9 megaton CO₂-eq).

Referenties

- Coalitieakkoord 2021, zie: <https://www.kabinetsformatie2021.nl/documenten/publicaties/2021/12/15/coalitieakkoord-omzien-naar-elkaar-vooruitkijken-naar-de-toekomst>.
- ECN (2016), *Nationale Energieverkenning 2016*, Amsterdam/Petten: Energieonderzoek Centrum Nederland (ECN). Zie: <https://www.pbl.nl/publicaties/nationale-energieverkenning-2016>.
- ECN (2017), *Nationale Energieverkenning 2017*, Amsterdam/Petten: Energieonderzoek Centrum Nederland (ECN). Zie: <https://www.pbl.nl/publicaties/nationale-energieverkenning-2017>.
- Kamerbrief minister Jetten, 11 februari 2022. Zie: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2022/02/11/kamerbrief-over-uitwerking-coalitieakkoord-klimaat-en-energie>.
- Kamerbrief minister Staghouwer, 22 april 2022. Zie: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2022/04/22/samenhangend-pakket-glastuinbouw>.
- Klimaataakkoord 2019, zie: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2019/06/28/klimaataakkoord>.
- Hekkenberg, M. & R. Koelemeijer (2018), *Analyse afspraken klimaataakkoord – startnotitie*. Zie: <https://www.pbl.nl/publicaties/analyse-afspraken-klimaataakkoord-startnotitie>.
- PBL (2019), *Het klimaataakkoord: effecten en aandachtspunten*, Den Haag: Planbureau voor de Leefomgeving (PBL). Zie: https://www.pbl.nl/sites/default/files/downloads/pbl-2019-het-klimaataakkoord-effecten-en-aandachtspunten_3806.pdf.
- PBL, TNO, CBS en RIVM (2020), *Klimaat- en Energieverkenning 2020*, Den Haag: Planbureau voor de Leefomgeving (PBL). Zie: <https://www.pbl.nl/publicaties/klimaat-en-energieverkenning-2020>.
- PBL, TNO, CBS en RIVM (2021), *Klimaat- en Energieverkenning 2021*, Den Haag: Planbureau voor de Leefomgeving (PBL). Zie: <https://www.pbl.nl/publicaties/klimaat-en-energieverkenning-2021>.
- Regeerakkoord 2017, zie: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2017/10/10/regeerakkoord-2017-vertrouwen-in-de-toekomst>.
- Schoots, K. & P. Hammingh (2019), *Klimaat- en Energieverkenning 2019*, Den Haag: Planbureau voor de Leefomgeving (PBL). Zie: <https://www.pbl.nl/sites/default/files/downloads/pbl-2019-klimaat-en-energieverkenning-2019-3508.pdf>.

Bijlage

Tabel 1

Gerealiseerde broeikasgasemissie (2015-2019) en geraamde broeikasgasemissie (2030) voor de sector Landbouw (in megaton CO₂-equivalenten), volgens uiteenlopende rapportages

Rapport	Klimaat- akkoord 2019	2015	2015	2017	2017	2018	2018	2019	2019	2030	2030
Sector		Land- bouw (incl. glas- tuin- bouw)	Glastuin- bouw	Landbouw (incl. glas- tuin- bouw)	Glastuin- bouw	Landbouw (incl. glas- tuin- bouw)	Glastuin- bouw	Land- bouw (incl. glas- tuin- bouw)	Glastuin- bouw	Land- bouw (incl. glas- tuin- bouw)	Glastuin- bouw
Startnotitie Kli- maataakkoord^a	nvt	27,4	7							24,2	5,1
KEV 2019	nvt	-	-	27,4	7,6					24,5	5,8
KEV 2020	Deels meege- nomen in V en VV ⁶					26,5	7,4			24,5	6,3
KEV 2021	Meegenomen in V, VV en G ⁷							27,4	7,5	25,6	6,5

a) 4 mei 2018, op basis van de NEV uit 2017.

⁶ V = Vastgesteld beleid, VV = Vastgesteld en Voorgenomen beleid

⁷ G = Geagendeerd beleid. Voor verdere toelichting op definities zie PBL (2021).

Tabel 2Raming, beleidsopgave en indicatieve restemissie landbouw in 2030 (in megaton CO₂-equivalenten)

Landbouw (incl. glastuinbouw)	Raming 2030	Raming 2030	Doorwerking KA/geagendeerd beleid	Indicatieve opgave KA/Coalitieakkoord	Indicatieve restemissie	Indicatieve restemissie
Sector	Landbouw (incl. glastuinbouw)	Glastuinbouw		Landbouw (incl. glastuinbouw)	Landbouw (incl. glastuinbouw)	Glastuinbouw
Startnotitie Klimaatpakket a	24,2	5,1	Nb	-2 (KA)	18,1	4,1
KEV 2019	24,5	5,8	1,7-4,3 (KA)		16,7-18,0	3,5-4,8
KEV 2020	24,5	6,3	n.b.		15,6-19,3	6,3
KEV 2021	25,6	6,5	0,7		19,1	6,5
Coalitieakkoord (KEV 2021)	25,6	6,5	0,7	-6 (CA)	14,1-14,6	4,3-4,8

a) 4 mei 2018, op basis van de NEV uit 2017.

Tabel 3Indicatieve restemissie landgebruik in 2030 (in megaton CO₂-equivalenten)

Landgebruik	2030	Doorwerking KA/geagendeerd beleid	Opgave KA/Coalitieakkoord	Indicatieve restemissie
Sector	Landgebruik		Landbouw (incl. glastuin- bouw)	
Startnotitie Klimaatak- koord ^a	6,9	n.b.	-1,5 (KA)	5,4
KEV 2019	5,6	1,5-2,4 (KA)	Data	3,2-4,1
KEV2020	3,6			
KEV2021	3,5	0,8-1,7		1,8-2,7
Coalitieakkoord (KEV 2021)	3,5	0,8-1,7	Geen extra opgave (CA)	1,8-2,7

a) 4 mei 2018, op basis van de NEV uit 2017.